

Lausunto Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle Helsinki - Turku nopeaa junayhteyttä koskevasta ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Yleistä

Ympäristövaikutusten arvioinnissa on kuvattu hankkeen tavoitteet sekä vaihtoehdot hyvin ja vaikutusten merkittävyydet on tunnistettu oikean suuntaisina sekä suuruisina. Espoon osalta vaikutusten arvioinnissa on käytetty keskeisiä lähtötietoja ja arviointi kattaa kaikki hankkeen merkittävät vaikutukset.

Arvioitava Helsinki - Turku nopea ratayhteys perustuu Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakuntakaavoissa valittuun ja hyväksytyyn lainvoimaiseen, oikeusvaikutteiseen ratalinjaan.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa vaihtoehtojen A ja B asettelu ei esitä vaihtoehtoisuutta Espoo - Salo välille, mutta ottaa huomioon Turku - Salo välillä Piikkiön oikaisun hankevaihtoehtona. Hankevaihtoehtojen merkittävimmät vaikutukset yhdyskuntarakenteen ja maankäytön näkökulmasta ovat:

- Pääkaupunkiseutu ja Turun seutu kytkeytyvät nykyistä paremmin toisiinsa.
- Rata asemineen tukee nykyisten alueiden maankäytön tehostamista ja uusien alueiden toteuttamista asemien vaikutuspiiriin.

Hankkeen kuvaus ja aineistot ovat ymparisto.fi -verkkosivustolla: https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asiointi_luvat_ja_ymparistovaikutusten_arviointi/Ymparistovaikutusten_arviointi/YVAhankkeet/Vaylaviraston_HelsinkiTurku_nopea_junayhteys

Suojelualueverkosto ja suojelullisesti huomioitava lajisto

Luonnonsuojelualueiden ja suojeltavien eliölajien osalta vaikutusten arviointi on riittävä, perustuu Espoon osalta kattaviin ja ajantasaisiin luontotietoihin. Hankkeen vaikutusten merkittävyydet on tunnistettu oikean suuntaisina, mutta haitallisten vaikutusten lieventämisessä on keskitytty liian yksipuolisesti liito-oravien kulkuyhteyksiin. Pelkästään liito-oravien radan ylityspaikkojen turvaaminen ei riitä lieventämään luonnonsuojeluarvoihin kohdistuvia haitallisia vaikutuksia suuresta merkittävydestä kohtalaiseen, kuten taulukossa 16.5. on esitetty.

Selostuksessa olisi voitu laajemmin esitellä keinoja, joilla luontoarvoihin kohdistuvia haittoja lievennetään. Sen lisäksi, että lajien pesintärauha huomioidaan rakentamisen aikana ja vesistövaikutusten osalta, haitallisia vaikutuksia pystyttäisiin lieventämään korvaamalla uhanalaisten lajien pesimäpaikkoja keinopesillä sekä ennallistamalla lajien elinympäristöjä ja uhanalaisia luontotyyppisiä hankealueen välittömässä läheisyydessä.

YVA-selostuksessa todetaan, että rakentamisen aikainen melu ja muu häiriö vaikuttaa suojelualueiden suojelun perusteena olevaan linnustoon. Espoo huomauttaa, että lintujen lisäksi louhinta, paalutus, pontitus ja kiviaineksen rikotus saattavat häiritä luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeista liito-oravien, lepakoiden ja saukkojen pesintään. Tämä on syytä huomioida hankkeen jatkosuunnittelussa. Samoin jatkosuunnittelussa on huomioitava, että

mikäli rata-alueella on I-luokan lepakkoalueita eli lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, on niiden heikentämiseen tai hävittämiseen haettava luonnonsuojelulain mukainen poikkeuslupa.

Espoon kaupunki huomauttaa, että taulukossa 16.3. Suojelullisesti huomioitavaan lajistoon kohdistuvien vaikutusten merkittävyys (ilman lieventämistoimia) kuntakohtaisesti arvioituna raidevaihtoehtojen A ja B vaikutuksille on arvioitu eri suuruiset merkittävyydet, vaikka vaihtoehdot ovat täysin identtisiä Espoossa.

Hankkeen jatkosuunnittelussa on huomioitava, että radan rakentaminen Kvarnträskin luonnonsuojelualueen poikki ei pelkästään heikennä liito-oravien liikkumismahdollisuuksia vaan myös vähentää niin liito-oravien, lepakoiden kuin saukkojen elinympäristöä. Vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu, että Kvarnträskin järvi on paikallisesti merkittävä lintujen levähdyspaikka muuttoaikana. Linnut voivat muuton aikana häiriintyä rakentamisen melusta ja tärinästä.

YVA-selostuksen luontokarttasarjassa (liite 20) Kvarnträskin luonnonsuojelualueen ympärillä esitetyt maakunnalliset arvokohteet on tunnistettu Myntinmäen luontoselvityksessä 2019. Jatkosuunnittelussa on hyvä huomioida, että Myntinmäen luontoarvokokonaisuus koostuu eri uhanalaisista luontotyypeistä kokonaisuudesta.

Ekologinen verkosto

Radan rakentaminen tulee heikentämään maakunnallisesti tärkeää ekologista yhteyttä, joka yhdistää Espoon keskuspuiston ja Nuuksion luonnonydinalueet. Arvioinnissa heikennys on tunnistettu merkittäväksi haitalliseksi vaikutukseksi, mutta haittojen lieventämistoimeksi ehdotetaan Gumböle-Mynttilä yhteyden sijaan panostamista keskuspuiston koillisempaan, Espoonjokilaaksoa myötäilevään maakunnallisesti merkittävään ekologiseen yhteyteen.

Haitallisia vaikutuksia keskuspuistosta Mikkulan, Gumbölen ja Mynttilän kautta Nuuksioon kulkevaan ekologiseen yhteyteen voidaan lieventää vain parantamalla sen jäljelle jääviä osia esimerkiksi suunnittelemalla ekologistia siltoja suurille kallioleikkauksille Histan ja Kolmirannan ympäristössä. Espoon kaupunki huomauttaa, että Espoonjokilaakson maakunnallinen ekologinen yhteys on ekologiselta toimintarakenteeltaan erilainen kuin Gumböle-Mynttilä metsäinen ekologinen yhteys, maakunnalliseksi ekologiseksi yhteydeksi hyvin kapea sekä kaupunkirakenteen ympäröimä ja siksi ekologiselta toimivuudeltaan heikko.

Ratahankkeista huolimatta Espoon viherrakenteen kannalta on keskeistä, että kaikkien maakunnallisten ekologisten yhteyksien toiminnallisuus säilyy, vaikka rakentaminen heikentäisi yhteyksien laatua.

Ekosysteemipalvelut

Ekosysteemipalvelujen vaikutusarvioinnin menetelmä on kuvattu yleispiirteisesti, eikä ole täysin selvää, miten erilaisia luontoarvoja koskevia paikkatietoja on käytetty kuvaamaan ekosysteemipalvelujen tarjontaa ja kysyntää. Tämän takia on hankalaa arvioida arviointiselostuksen johtopäätöksiä, jotka sinällään vaikuttavat kuitenkin realistisilta.

Vaikutukset ilmastonmuutokseen

Hankkeen ilmastovaikutuksia on tarkasteltu kattavasti huomioiden rakentamisen aikaiset päästöt, vaikutukset hiilinieluihin ja -varastoihin ja liikennöinnin aikaiset päästöt.

Hankkeen toteutuessa pitkällä aikavälillä, hankevaihtoehdot A ja B eivät ehdi vaikuttamaan asetettujen hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamiseen, mutta voivat tukea tavoitteiden jälkeistä hiilineutraalia yhteiskuntaa mahdollistamalla tehokkaan joukkoliikenneyhteyden kahden merkittävän kaupunkiseudun välille.

Vaikutukset pinta- ja pohjavesiin

YVA-selostuksessa on nostettu hyvin esiin pinta- ja pohjavesiin kohdistuvat vaikutukset sekä keinoja näiden vaikutuksien lieventämiseen. Espoo pitää tärkeänä, että happamien sulfaattimaiden riskit on tunnistettu.

Vaikutusten arviointi on painottunut luokiteltuihin pintavesimuodostumiin (Espoonjoki, Gumbölenjoki ja Dämman) sekä Gumbölenjoen eteläosalla sijaitsevaan arvokkaaseen virtavesikohteeseen ja taimenen kutu- ja poikastuotantoalueeseen Mynttilänkoskeen. Yhtä lailla mahdollisia vaikutuksia muodostuu Svartbäckträsketiin, Kvarnträskiin, radan ylittäviin vesilain 11 §:n mukaisiin puro- ja norokohteisiin sekä Gumbölen Myllykosken arvokkaaseen virtavesikohteeseen ja taimenen kutu- ja poikastuotantoalueelle. Pohjavesien arvioinnissa ei ilmeisesti ole huomioitu Svartbäckträsketin lähellä olevaa Mustanpuron lähdeä ja Kolmirannan alueella olevaa Lepolammen vedenottamo. Jatkosuunnittelussa näihin vesiluonnon arvokohteisiin tulee kiinnittää enemmän huomioita.

Mahdollisista vaikutuksista pintavesiin on jäänyt pois radan rakennus- ja käyttövaiheen aiheuttaman vedenalaisen melun vaikutus vesieliöstöön. Gumbölenjoen osalta vaikutusarviointissa ei ole myöskään kiinnitetty huomioita joen hyvin vaihtelevaan virtaamaan ja radan vaikutusta joen vedenlaatuun etenkin kesäaikaan painottuvissa alivirtaamatilanteissa. Lisäksi selostuksessa on vain lyhyesti mainittu Gumbölenjoelle suunnitteilla olevat kalataloudelliset kunnostukset. Espoon kaupunki on jo käynnistänyt lupaprosessin Dämmanin ja Nuuksion Pitkäjärven säännöstelyn ja niihin liittyvien vaellusesteiden purkamiseksi. Luvitus mahdollistaa vaelluskalojen, kuten taimenen, pääsyn koko Gumbölenjoen alueelle, mikä olisi ollut hyvä huomioida radan rakennus- ja käyttövaiheessa.

Vaarallisten aineiden kuljetusonnettomuuksiin liittyvät pintavesien pilaantumiskorkeudet on nostettu esiin yhdeksi radan käytön aikaisista vaikutuksista, mutta pilaantumisen vaikutuksia ei ole tuotu esille tarkemmin. Espoo huomauttaa, että kemikaalipäästöjen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Esimerkiksi vuonna 2000 Dämmanin vesilaitokselta Gumbölenjokeen päässyt kemikaalipäästö tappoi joessa tuolloin olleen taimenkannan miltei kokonaan.

YVA-selostuksessa on tuotu hyvin esille haitallisia vesistövaikutuksia lieventävät toimenpiteet. Espoo huomauttaa, että rakentamisen aikaiset vedenlaadun ja kalaston tarkkailut ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotta haitallisten vaikutusten lieventäminen onnistuu.